

ABD-İRAN ANLAŞMASI VE DÜĞÜNE DAVET EDİLMİYENLER

21. YÜZYIL

MART 2015

SAYI: 75

ISSN 1307-4148

FİYATI: 8 TL

ORTADOĞU'DAN TÜRKİSTAN'A İŞİD

Suudi Arabistan'da Yeni Kral Eski Sorunlar
Özdemir AKBAL

Ukrayna Krizi'nde NATO Faktörü
Erhan CANIKOĞLU

PKK Terör Örgütü ve
Varsayımlara Dayalı Strateji
Ergüder TOPTAŞ

Süleyman Şah Türbesi'nden Geri Çekiliş:
Orta Doğu'da Bir Rüyanın Sonu
Dr. Bülent ŞENER

21. YÜZYIL
Türkiye Enstitüsü

KAPAK

Ortadoğu'dan Türkistan'a IŞİD

- 51** **Ukrayna Krizi'nde NATO Faktörü**
Dr. Erhan CANIKOĞLU
- 60** **PKK Terör Örgütü ve Varsayımlara Dayalı Strateji**
Ergüder TOPTAŞ
- 66** **Latin Amerika'dan: Chavez'in Ülkesi Zor Günler Geçiriyor**
Yrd. Doç. Dr. Kubilayhan ERMAN
- 68** **Süleyman Şah Türbesi'nden Geri Çekiliş: Orta Doğu'da Bir Rüyanın Sonu**
Dr. Bülent ŞENER
- 72** **İstihbaratta Kim Güçlü: Devlet mi, PKK mı?**
Dr. Mustafa GÜLER
- 76** **Tarihte Bu Ay: Hokand Hanlığı'nın Ruslar Tarafından İlhakı 2 Mart 1876**

21. YÜZYIL TÜRKİYE ENSTİTÜSÜ STRATEJİ KURULU

E. Tümç. Yaşar KARAGÖZ
Prof. Dr. Şeref ÜNAL
Doç. Dr. Sait YILMAZ
Bahadır Selim DİLEK
Doç. Dr. Merthan DÜNDAR
Dr. Sinan OĞAN
Prof. Dr. Bilgehan Atsız GÖKDAĞ
Prof. Dr. Ahmet Bican ERCİLASUN
Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY
Dr. Abdülkadir SEZGİN

YAYIN TÜRÜ

Ulusal Süreli Dergi

Yayınlanan yazılar tamamen yazarların görüşlerini yansıtmakta olup, sorumluluğu yazarlarına aittir.

ABONE ÜCRETİ

96.- TL Yurtiçi

75.- Euro (Avrupa)

155.- Dolar (Diğer Ülkeler) Yurtdışı

Türkiye ve Türk Dünyasında Birlik Vakfı
21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü İktisadi İşletmesi
Vakıf Bank Yıldız Şubesi

Hesap No: 00158007296950027

IBAN: TR510001500158007296950027

BASKI

E-dergi

YAYIN KURALLARI

1. Yayınlanacak yazılar 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü'nün araştırma dalları ile ilgili ve daha önce herhangi bir yerde yayınlanmamış, araştırmaya dayalı özgün makaleler olmalıdır.
2. Derginin yazım dili Türkiye Türkçesidir.
3. Gönderilen çalışmalar konu ile ilgili uzmanlık dalındaki hakemlere gönderilir. Dergi Yayın Kurulu, hakemlerin eleştirisi ve önerileri doğrultusunda eserin yayınlanıp yayınlanmayacağına karar verir. Yayınlanması uygun bulunmayan çalışmalar iade edilmez.
4. Makaleler PC uyumlu Microsoft Word veya ".doc" uzantılı belge oluşturmaya elverişli kelime işlem programında yazılarak bir adet disket veya CD kaydı ve iki kopya kâğıt çıktısıyla verilecektir. Metin içinde kullanılan resim, harita vb. materyallerin ".jpg / .tiff" uzantılı kayıtları da ayrıca eklenmelidir. Bu tür belgelerin baskı tekniğine uygun çözünürlükte (en az 300 piksel) ve sayfa alanını aşmayacak büyüklükte olmasına dikkat edilmelidir.
5. Yazılar, Times New Roman karakterinde, 12 punto (dipnotlarda 10 punto) büyüklüğünde, tek satır aralığında, alt, üst ve sağ ve sol kenar boşlukları 2.5 cm. olmalıdır. Yazılar bu ölçülerde 7 sayfa geçmeyecektir. Yazarlar makale ile ilgili resim/fotoğraf önerilerini ek dosya olarak yollayabilirler.

Süleyman Şah Türbesi'nden Geri Çekiliş: Orta Doğu'da Bir Rüyanın Sonu

*Bülent ŞENER**

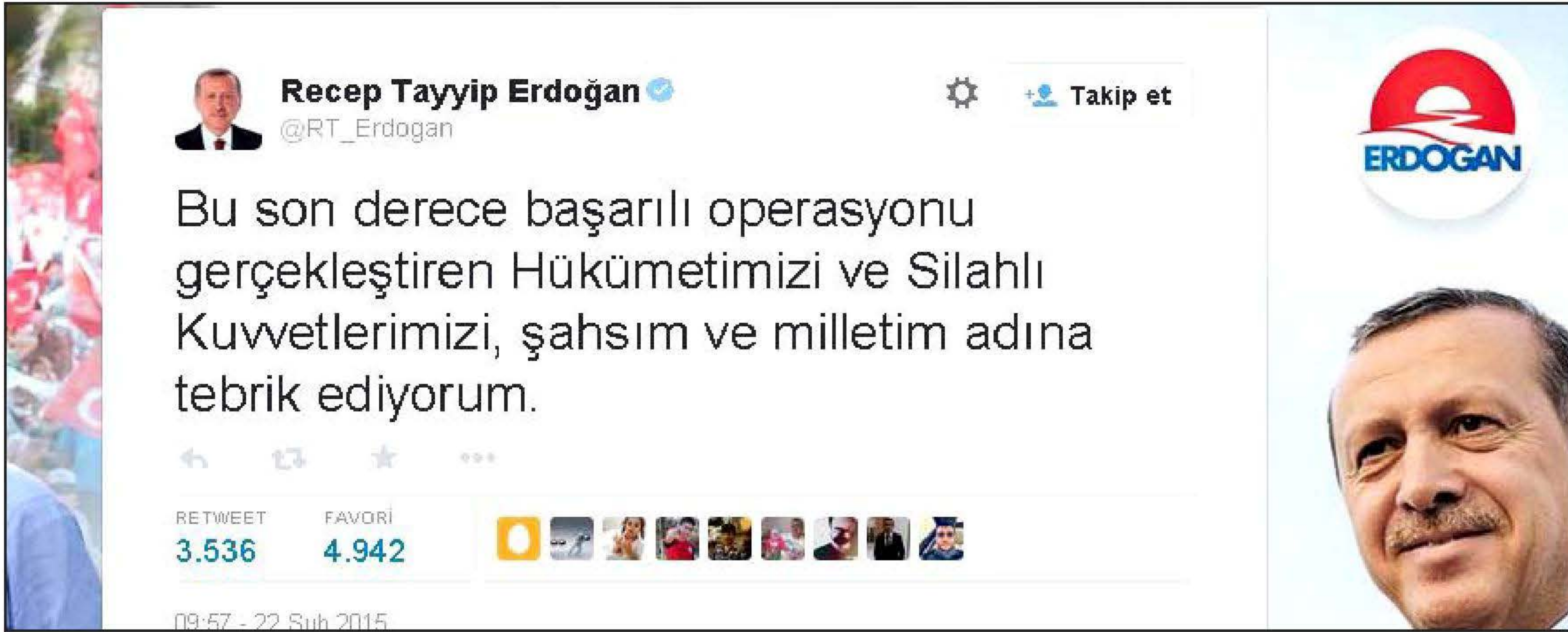
AKP iktidarının Orta Doğu özelinde sadece yumuşak güce, ahlaki yönü ağır basan bir misyona ve abartılı hedeflere dayanarak izlediği politikalarla dış politikada yakaladığı aldatici yükseliş trendinin “Arap Baharı”yla birlikte çöküşe geçmesinin Türk dış politikasında yarattığı derin sarsıntılar artık her gün daha fazla kendisini hissettirmektedir. “Süleyman Şah Türbesi'nden Geri Çekiliş” ile birlikte AKP iktidarının ve Davutoğlu'nun dış politikadaki affedilemez basiretsizliklerinin ağır sonuçlarından birisi daha gerçekleşerek, Türk dış politikası gerek güvenlik açığı gerek prestij kaybı gerekse caydırıcılık yitimi açısından yeni bir dip noktasıyla daha yüzleşmek zorunda kaldı.

Uluslararası politika konusunda çalışanların bilmesi gereken ilk şey şudur: Gerçekçi bir dış politika, devlet adamlarının “ulusal çıkar” açısından düşündüğü ve eylem haline getirdiği anlayışlar bütünü temsil eden ve bu yönüyle devlet adamının kendi ahlaki değerlerinin ve siyasal/ideolojik ilkelerinin bütün dünyada uygulandığını görmek istemesi şeklindeki kişisel arzulardan çok farklıdır. İhtiyatlı ve tedbirli olmayı kenara atacak kadar coşkun bir siyasi ahlakilik ve ideolojik saplantılar başarılı addedilen dış politika açısından hiçbir zaman amaç olarak düşünülemez, tayin edilemez. Her siyasi ahlakilik, ahlaki görünen bir eylemin siyasal sonuçlarını her zaman hesaba katmak zorundadır. Zira siyasi ah-

lakilik ve ideolojik saplantılar, “ulusal çıkar”ı gerçekleştirmeye yönelik bütün değerlerin, yarguların bozulup saptırılmasına, “ulusal çıkar”mış gibi sunulmasına yol açabilir. Oysa doğru bir zeminde ve gerçekçi bir nitelikte tespit edilmiş “ulusal çıkar”(lar) uluslararası alanda hem devleti hem de toplumu bu gibi moral aşırılıklardan, ideolojik saplantılardan, fantezilerden ve siyasal çılgınlıklardan korumaya yaramaktadır ki 20. yüzyılın uluslararası tarihi bunun aksine hareket eden devletlerin ve devlet adamlarının tarihidir aynı zamanda. Ve bu noktada “ulusal güç”, “ulusal çıkar”(lar)ın gerçekleştirilmesi açısından bir ülkenin izleyebileceği dış politikanın bütün sınırlarını çizmektedir, ulusun varlığının tehlikeye düştüğü

* Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü, Trabzon, bulentsener@yahoo.com

Süleyman Şah Türbesi'nden Geri Çekiliş: Orta Doğu'da Bir Rüyanın Sonu

savaş zamanları hariç. Uluslararası politika konusunda çalışanların bilmesi gereken ikinci şey ise uluslararası sorunlarda, bu sorunların güç ve karmaşık oluşları yüzünden, basit çözümlere ve kolayca güvenilebilecek kehanetlere, formüllere dayanma olanağının hiçbir zaman bulunmadığıdır.

Uluslararası politikaya dair yukarıda çizilen genel çerçeve doğrultusunda, siyasal hayatta iktidarların gerçekçiliği, rasyonaliteyi ve nesnel eleştirileri dikkate almadan büyük iddialarla resmettikleri ve kamuoyuna sundukları görünüş(ler) çoğu zaman aldatıcıdır. Özellikle de "güç zehirlenmesi" yaşayan, arkaik ideolojilerin hezeyanları içinde savrulan, irrasyonel tutkuların pençesinde bir akılla yönetilen iktidarlar açısından bu her zaman böyledir. Ve ne yazık ki resmedilen bu görünüşün ardındaki gerçekliğin ortaya çıkması için, bütün ağır sonuçlarıyla zamanın hükümünü icra etmesi gerekmektedir nisyan ile malul hafıza-i beşerler için, tıpkı aşağıdaki sözlerin ve o sözlerin sahibinin hâlihazırda yaşamakta olduğu akıbet gibi...

Orta Doğu'daki Hayaller ve Masadaki Gerçekler

"...Türkiye olarak bundan sonra da Orta Doğu'daki büyük değişim dalgasını yöneteceğiz, bu değişim dalgasının öncüsü olmaya devam edeceğiz. Bugün bütün Orta Doğu toplumlarında Türkiye sadece dost ve kardeş bir ülke olarak değil, geleceği belirleme kudretine sahip yeni bir fikrin, yeni bir bölgesel düzenin öncüsü bir ülke olarak görülmektedir. ...Biz hem insanlığın ve bölgenin halkının vicdanı olmaya devam edeceğiz hem de ulusal çıkarlarımızı korumaya devam edeceğiz. Çünkü zihni-

*mizde nasıl yeni bir Türkiye iddiası varsa yeni bir Orta Doğu iddiası da var. Bu yeni Orta Doğu iddiasının temelinde de etnik ve mezhep farklılıklarına dayalı değil, kardeşliğe dayalı yeni bir barış düzeni var. Bu barış düzeni kurulana kadar çalışacağız. Kim ne derse desin bu barış düzeninin öncüsü de sözcüsü de Türkiye olacaktır. Bu yeni düzenin, bu yeni barış düzeninin ilk işaretleri görülmüştür. Bu yeni barış düzeninin ilk işaretleri de inşallah Suriye'deki baskı yönetimine son verecektir. ...Son olarak şunu tekrar vurguluyorum: **Yeni bir Orta Doğu doğuyor. Bu yeni Orta Doğu'nun sahibi, öncüsü, hizmetkârı olmaya devam edeceğiz.** Bu yeni Orta Doğu'da zulümler, baskılar, diktalar değil, halkın iradesi ve hakkın sesi, adaletin sesi hâkim olacak. Türkiye bu sesin her yerde gür savunucusu olacak ve bununla birlikte, bu yeni Orta Doğu'yla birlikte Türkiye'nin etrafında yeni bir barış kuşağı, yeni bir istikrar ve refah kuşağı oluşacak."¹*

Uluslararası ilişkiler ve dış politika alanlarında hem teoride hem de pratikte bu derece marjinal iddiaları olan Prof. Dr. Ahmet Davutoğlu'nun 26 Nisan 2012 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda Dışişleri Bakanı olarak sarf ettiği yukarıdaki sözler, bugün tarih karşısında kendisi açısından yaman bir çelişki ve derin bir ironi olarak nihayet hak ettiği yeri, hak ettiği değeri almıştır artık zamanın hükümünü icra etmesi suretiyle. Zira, takvimler 21 Şubat 2015 Cumartesi gününü 22 Şubat 2015 Pazar gününe bağlayan geceyi gösterdiğinde, AKP iktidarının ve Davutoğlu'nun dış politikadaki affedilemez basiretsizliklerinin ağır sonuçlarından birisi daha belki de en ağırı ne yazık ki tecelli etti ve Türk dış politikası gerek güvenlik açığı gerek prestij kaybı gerekse caydırıcılık yitimi açısından yeni bir dip noktasıyla daha yüzleşmek zorunda kaldı, tıpkı son 13 yılda yaşanan

diğer benzer olaylarda olduğu gibi... 4 Temmuz 2003 günü Kuzey Irak'ta Süleymaniye kentinde karargâhı bulunan Türk Özel Kuvvetleri Komutanlığı'nda görevli askeri personelin başına ABD askerleri ve KYB'ye bağlı peşmergeler tarafından çuval geçirilmesiyle başlayan ve 11 Haziran 2014 günü Musul'daki Türkiye Başkonsolosluğu personelinin aileleriyle birlikte IŞİD terör örgütü tarafından tutsak edilmesine varan olaylar silsilesinin bu yeni halkası açıkça göstermektedir ki, Davutoğlu tarafından formüle edilen ve AKP iktidarı tarafından izlenen ayakları yere basmayan dış politikanın sonucunda, Türkiye gerek müttefikleri tarafından gerekse terör örgütleri tarafından askeri ve siyasi bağlamda her defasında tacize—hatta tecavüze— uğramakta, bunlara etkili yanıtlar verilmediği sürece de bu durum kronik bir hal almaya devam etmektedir.

Bugün dış politikada geline nokta Türkiye'nin önünde duran yegâne hakikat şudur: AKP iktidarının söylem ve eylemleriyle Türk dış politikasında yarattığı tutarsızlıklar, yalpalamalar, provokasyonlar, gerilimler, hesapsızlıklar, esnemele hatta kırılmalar öyle boyutlara varmıştır ki, artık Türk dış politikasında ne "ölçü" ne "denge"

ne "ihtiyat" ne "nüans" ne "meşruiyet" ne de "gerçekçilik" kalmıştır. Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana bölgesel güç olarak kendini tanımlama, konumlandırma çabası içerisinde olan Türkiye'nin bu çabası 2002'ye kadar nispeten istikrarlı, dengeli ve tutarlı bir görünüm arz ederken AKP iktidarıyla birlikte bu durum tersine dönmüş ve 90 yıllık Cumhuriyet tarihinde özellikle Ortadoğu'da ve Akdeniz'de daha önce hiç olmayan işler, olaylar Türkiye'nin başına gelmeye başlamıştır. AKP iktidarının Orta Doğu özelinde sadece yumuşak güce, ahlaki yönü ağır basan bir misyona ve abartılı hedeflere dayanarak izlediği politikalarla dış politikada yakaladığı aldatici yükseliş trendinin "Arap Baharı"yla birlikte çöküşe geçmesinin Türk dış politikasında yarattığı derin sarsıntılar artık her gün daha fazla kendisini hissettirmektedir. Bugün Türkiye AKP iktidarının izlediği gerçekçilikten uzak bu politikaların sonucunda, bölgesinde bütün komşularıyla kavgalı, müttefikleri ve komşuları tarafından yalnızlığa itilen ve bu yalnızlığını "değerli yalnızlık" kavramıyla örtmeye çalışan, gücü her fırsatta sorgulanan, "proaktiflik"ten (ön alıcılık) ve "caydırıcılık"tan uzak, güvenlik açığı içerisindeki bir dış politikanın çıkmazlarında bocalayıp duran, iç ve dış politika alanlarının birbirine karıştığı tuhaf bir devlete dönüşmüş durumdadır. Neticede, Türkiye'yi dış politikada adeta "gardı düşmüş boksör" ya da "gücünün üzerinde vurmaya çalışan boksör" durumuna getirerek, Türk dış politikasını "ideolojik", "ütopik", "romantik" ve "oportünist" heveslerle adeta bir test alanı haline dönüştüren Davutoğlu'nun ve AKP iktidarının elinde Türk dış politikası yapısal bir kırılmanın eşiğinde, hiç olmadığı kadar belirsizlikler dolu bir mecraya doğru savrulmaya devam etmektedir ve Türki-

Süleyman Şah Türbesi'nden Geri Çekiliş: Orta Doğu'da Bir Rüyanın Sonu

ye'nin hâlihazırdaki iç ve dış siyasi tablosu da gelecek adına umutlu olmayı pek mümkün kılmamaktadır.

Sonuç Yerine: Yapısal Kırılmanın Eşiğindeki Türk Dış Politikası

"Süleyman Şah Türbesi'nden Geri Çekiliş" olayının da ortaya koyduğu gibi Türkiye'nin AKP iktidarı döneminde dış politikada siyasi ve askeri hezimetlerle karşı karşıya kalması, ne Recep Tayyip Erdoğan'ın ne Ahmet Davutoğlu'nun ne de AKP iktidarına payandalık yapan medya odaklarının kamuoyuna yansıtmaya çalıştıkları gibi "Türkiye güçlü olduğu/güçlendiği için" değil; aksine AKP iktidarının "caydırıcılık"tan ve "proaktiflik"ten uzak şekilde izlediği, "ulusal güvenlik"[ğ]i hedef düzeyleri oldukça iddialı, abartılı, bencil ve provokatif değerlere feda eden dış politikanın doğal sonucudur. AKP iktidarının hem iç politikada hem de dış politikada artık karakteristiği haline gelen "gücünü abartmak", "bana kimse dokunamaz", "her şey bizden sorulur" türündeki hezeyanlarının dibe vurmasının çok açık ve net bir kanıtı olan bu askeri ve siyasi hezimetler silsilesinin bugün için son halkasını temsil eden "Süleyman Şah Türbesi'nden Geri Çekiliş" olayı bir kez daha göstermiştir ki "güç" dediğimiz olgu "güçlüyüm" demekle elde edilen ya da öyle algılanabilecek bir olgu değildir. "Güçlü devlet" olayları yapan, yönlendiren, kontrol eden, askeri ve siyasal caydırıcılığı en üst düzeyde olan devlettir. Kaldı ki, gerçekçi bir politikayla kendi ülkesinin görece güç konumunu ve mukavemet gücünü yükseltmek yerine, başka ülkeleri açıkça provoke ederek ya da başka ülkelerdeki silahlı hareketleri destekleyerek bir ulusal güvenlik ya da moral değerler politikası izlemek hiçbir zaman isabetli bir tercih değildir. Bu, sorunları daha da çetrefilli hale getirir ve bunun ne kadar devam edeceğine artık bu politikayı uygulayan iktidarın kendisi bile karar veremez, bocalar ve nihayet ülkeyi prestij kaybına uğratar ki, AKP iktidarının elinde Türkiye'nin geldiği nokta tam da budur.

Daha üç yıl öncesine kadar "Yeni Orta Do-

ğu'nun sahibi, öncüsü, hizmetkârı olmaya devam edeceğiz, değişim dalgasını yönetmeye devam edeceğiz" diyebilen bir iktidarın, Türkiye sınırları dışındaki tek Türk toprağından hiçbir caydırıcılık emaresi göstermeden bugün geri çekilmiş olması ve zevahiri kurtarmak için uluslararası hukuka ve ahde vefa ilkesine aykırı bir şekilde Türkiye'nin Suriye sınırına ikiyüz metre mesafedeki bir alanı işgal ederek oraya portatif bir bayrak (!?) dikmesi hadisesi, bu sonuca yol açanlar açısından gerçekten trajikomik ve acınacak bir durumdur. Deyim yerindeyse, "Arap Baharı" sürecinde AKP iktidarının evdeki hesabı çarşıya uymadığı gibi Dimyat'a pırince giderken evdeki bulgurdan da olunmuştur. Bugün artık Türkiye'nin Orta Doğu'da ne gerçekleştirebilir bir iddiası vardır ne de doğrudan ve Türkiye lehine sonuç doğurabilecek bir askeri ya da siyasi etkinliği kalmıştır. Ve ne yazık ki, bir işgal komutanı edasıyla ideolojik hezeyanlar içerisinde "İnşallah biz en kısa zamanda Şam'a gidecek, Selahaddin Eyyubi'nin kabri başında Fatıha okuyacak, Emevi Camisi'nde namazımızı da kılacağız. Bilali Habeşi'nin, İbn-i Arabi'nin türbesinde, Süleymaniye Külliyesi'nde, Hicaz Demiryolu İstasyonu'nda kardeşliğimiz için özgürce dua edeceğiz"² diyenler, 21 Şubat 2015'i 22 Şubat 2015'e bağlayan gecede Türk dış politikasını kendi kararlarıyla yıktıkları Süleyman Şah Türbesi'nin yıkıntıları arasında bırakarak, olmayan bir başarının öyküsünü pişkinlik içerisinde anlatmaktan hicap duymamışlardır, üç kıtadan çekilirken bir taşı bile yerinden oynatmayan Osmanlı ecdadının torunları olarak. Türkiye Cumhuriyeti devletine bu aciziyeti ve ayıbı yaşatanları millet affetse bile tarih affetmeyecektir...

Bugün Türkiye'nin önünde duran yegâne hakikat şudur: AKP iktidarının söylem ve eylemleriyle Türk dış politikasında yarattığı tutarsızlıklar, yalpalamalar, provokasyonlar, gerilimler, hesapsızlıklar öyle boyutlara varmıştır ki artık Türk dış politikasında ne "ölçü" ne "denge" ne "ihtiyat" ne "nüans" ne "meşruiyet" ne de "gerçekçilik" kalmıştır.

21. YÜZYIL

Dipnotlar

- 1 TBMM Tutanak Dergisi, "Hükümetin Gündem Dışı Açıklamaları: Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Konuşması", 100'ncü Birleşim, 26 Nisan 2012 Perşembe, Cilt: 20, Dönem: 24, Yasama Yılı: 2, ss. 17-19. <http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d24/c020/tbmm24020100.pdf>
- 2 "Erdoğan'dan Önemli Mesajlar", <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/21386210.asp>, 5 Eylül 2012.